

คติความเชื่อในการปิดทองพระพุทธรูปของประชาชนในตำบลป่าเมต
อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

THE BELIEFS IN THE GILDING OF BUDDHA STATUES OF PEOPLE IN
PA MAET SUBDISTRICT, MUEANG PHRAE DISTRICT,
PHRAE PROVINCE

พระนิเทศก์ โรจนญาโณ (คำมูล)

รวิโรจน์ ศรีคำภา, พระมหาสิทธิชัย ชยสิทธิ

Phra Nithet Rocananano (khammun), Raveerot Srikhampha

Phramaha Sittichai Jayasiddhi

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phree Campus

สยาม ราชวัฒนะ

Sayam Ratchawat

Chiang Mai University

Email : nekkoommoon@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของการปิดทองพระพุทธรูปในพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาคติความเชื่อในการปิดทองพระพุทธรูปในพระพุทธศาสนา และ 3) เพื่อวิเคราะห์คติความเชื่อในการปิดทองพระพุทธรูปของประชาชนในตำบลป่าเมต อำเภอเมืองแพร่ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ ตำรา บทความวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ประชาชนในตำบลป่าเมต จำนวน 20 คน สรุปผลการศึกษาวิจัยว่า

1. การปิดทองพระพุทธรูปในพระพุทธศาสนา ไม่มีหลักฐานที่แน่ชัดว่าเริ่มมีการปิดทองพระพุทธรูปตั้งแต่ปีไหน แต่มีการกล่าวถึงอันสงส์ของการทำบุญด้วยทองที่ปรากฏในประวัติของพระมหากัจจายนะ ว่าท่านมีผิวพรรณสดใสดุจทองคำ เนื่องจากในอดีตชาติได้ทำบุญด้วยการถวายแผ่นอิฐทองคำสร้างเจดีย์ ในประเทศไทยมีการค้นพบพระพุทธรูปที่มีการปิดด้วยทองคำในสมัยทวารวดี มีการค้นพบพระพุทธรูปที่ถ้ำเขาสูง จังหวัดราชบุรี ในสมัยสุโขทัยมีการค้นพบพระพุทธรูปที่ปิดทอง โดยมีปรากฏในหลักฐานเป็นพระพุทธรูปที่วัดศรีชุม รวมถึงหลักฐานที่จารึกไว้ในศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงว่า มีพระอัฐฐารศที่ปิดด้วยทองคำ ในสมัยอยุธยารัชสมัยของพระเอกาทศรถก็ได้มีการจารึกว่ามีการนำเอาแผ่นทองเปลวอย่างหนาไปปิดพระพุทธรูปในราชธานี ในสมัยรัตนโกสินทร์ก็เช่นกัน มีการนำเอาทองคำไปปิดพระพุทธรูปและเจดีย์ที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม และในปัจจุบันก็นิยมนำเอาแผ่นทองคำเปลวไปปิดพระพุทธรูปประจำวัน รวมถึงรูปหล่อพระเกจิ

ต่าง ๆ ซึ่งแต่เดิมนั้นใช้แผ่นทองคำเปลวบริสุทธิ์ในการปิด เพื่อให้เกิดความสวยงามและมีคุณค่า ปัจจุบันได้มีการพัฒนานำเอาแผ่นทองคำทางวิทยาศาสตร์ประยุกต์ใช้แทนแผ่นทองคำเปลว เนื่องจากมีราคาที่ถูกกว่า

2. คติความเชื่อในการปิดทองพระพุทธรูปในพระพุทธศาสนา มี 3 คติที่สำคัญ คือ

1) คติความเชื่อเรื่องการบูชา คือ การปิดทองพระพุทธรูปถือเป็นการบูชาพระพุทธเจ้าโดยตรง ความเชื่อเรื่องการปิดทองพระพุทธรูปจึงมาพร้อม ๆ กับแนวคิดเรื่องการบูชาสิ่งที่ควรบูชาในพระพุทธศาสนา มีการนำเอาสิ่งของที่มีค่า เช่น เงิน ทอง มาเป็นส่วนหนึ่งของการบูชา 2) คติความเชื่อเรื่องโลกนี้และโลก ถือ เป็นคติความเชื่อที่พุทธศาสนิกชนไทยได้ให้ความสำคัญเป็นอย่างมากในการทำบุญ ด้วยความเชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด ทำให้เกิดการกระทำที่เรียกว่ากุศลหรือการทำบุญขึ้น เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจว่า หากได้สร้างกุศลหรือการทำบุญไว้ในปัจจุบันชาติก็จะส่งผลให้เกิดในภพภูมิที่ดีในโลภหน้า และ 3) คติความเชื่อเรื่องการมีส่วนร่วม คือ คติความเชื่อที่จะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนจากหลายภาคส่วน ในการสร้างพระพุทธรูปและการร่วมปิดทอง เนื่องจากการสร้างพระพุทธรูปขึ้นมาหนึ่งองค์นั้นจะต้องอาศัยกำลังทรัพย์ และกำลังฝีมือของช่างเป็นสำคัญ บางคนไม่สามารถที่จะสร้างพระพุทธรูปขึ้นมาเพียงลำพังได้ จึงต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในการสร้างโดยการปิดทองพระพุทธรูป

3. คติความเชื่อในการปิดทองพระพุทธรูปของประชาชนในตำบลป่าแมต อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ พบว่ามี 4 ด้าน คือ 1) คติความเชื่อด้านเป้าหมายของการปิดทองพระพุทธรูป ประชาชนในตำบลป่าแมตมีความเชื่อเรื่องเป้าหมายของการปิดทองพระพุทธรูปว่าการปิดทองพระพุทธรูปทำให้พระพุทธรูปมีความสวยงามและมีคุณค่า เป็นการทำบุญทางพระพุทธศาสนา ผลที่เกิดขึ้นจากการปิดทองพระพุทธรูปสามารถช่วยให้มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ มีโชคลาภ และทำให้เกิดความสบายใจต่อผู้ปฏิบัติ 2) คติความเชื่อด้านตำแหน่งของการปิดทองพระพุทธรูป พบว่า ประชาชนมีความเชื่อที่แตกต่างกัน 4 ลักษณะ คือ (1) กลุ่มที่เชื่อการปิดทองพระพุทธรูปตำแหน่งต่าง ๆ มีอานิสงส์ส่งผลทำให้สิ่งที่ปรารถนาสำเร็จทั้งในโลกนี้และโลกหน้า (2) กลุ่มที่เชื่อว่าการปิดทองไม่จำเป็นต้องระบุตำแหน่งเพราะถือเป็นการทำบุญที่จะก่อให้เกิดความสบายใจ (3) กลุ่มที่เชื่อว่าการปิดทองเป็นเพียงตกแต่งพระพุทธรูปเพื่อให้เกิดความสวยงามและเกิดคุณค่าทางด้านพุทธศิลป์ และ (4) กลุ่มที่เชื่อว่าการปิดทองตำแหน่งต่าง ๆ เป็นเพียงกุศโลบายในการสร้างความสบายใจแก่ผู้ปฏิบัติและเป็นกุศโลบายในการเชิญชวนคนเข้าวัดทางพระพุทธศาสนา 3) คติความเชื่อด้านกระบวนการขั้นตอนการปิดทองพระพุทธรูป พบว่า กระบวนการขั้นตอนในการปิดทองพระพุทธรูปนั้น เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความมั่นใจในการปิดทองพระพุทธรูป และ 4) คติความเชื่อเรื่องอานิสงส์ของการปิดทองพระพุทธรูป พบว่า ประชาชนมีความเชื่อเรื่องอานิสงส์ของการปิดทองพระพุทธรูปในแต่ละตำแหน่งว่าจะสามารถช่วยให้ชีวิตประสบแต่ความสุขความเจริญ ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ มีทรัพย์สมบัติบริบูรณ์ และส่งผลให้ได้ไปเกิดในภพภูมิที่ดีในโลภหน้า

คำสำคัญ : คติความเชื่อ, การปิดทองพระพุทธรูป

Abstract

The study consisted of the following objectives: 1) to study the background of the gilding of Buddha statues in Buddhism; 2) to study the beliefs in the gilding of Buddha statues in Buddhism; and 3) to analyze the beliefs in the gilding of Buddha statues of people in Pa Maet subdistrict, Mueang Phrae district. The study applied a qualitative research method by collecting data from documents, books, academic articles, related researches, and in-depth interviews with a population in Pa Maet subdistrict in a total of 20 persons. From the study, it was found as follows:

1) There is no clear evidence when was the start of the gilding of Buddha statues in Buddhism but there is a reference of the benefits from making merit with gold that appears in the story of *Mahākaccāyana* that he had a bright complexion like gold because in the past life, he made merit by offering gold bricks to build a pagoda. In Thailand, the gilded Buddha statues were discovered during the Dvaravati Kingdom. In the Sukhothai period, the gilded Buddha statues were also discovered at Wat Srichum, including the evidence in King Ramkhamhaeng's stone inscription that there was the gilded Phra Attharassa (a large standing Buddha statue). In the Ayutthaya period during the reign of Phra Aeka Tosarot, there was an inscription that a thick gold leaf was gilded on the Buddha Jinnaraja statue. In the Rattanakosin period, the Buddha statues and Chedi were also gilded at Wat Phra Si Rattana Satsadaram. At present, people like to gild the 7 Buddha postures, including the casting of Buddha statues and various instructor statues. Originally, the pure gold leaf was used for the gilding to make the Buddha statues beautiful and valuable, however, nowadays the scientific gold leaf is used instead as it has a cheaper price.

2) There are 3 beliefs in the gilding of Buddha statues in Buddhism as follows: 1) The belief in worship by which the gilding of Buddha statues is direct worship to the Buddha. Therefore, the belief in the gilding of Buddha statues occurred simultaneously with the idea of worshiping the things that should be worshiped in Buddhism. Some valuable things are taken for worship such as money, gold, etc.; 2) The belief in this world and the next by which Thai Buddhists give a lot of importance to merit-making as they believe in the decease and rebirth of beings. Therefore, merit-making or wholesome actions are performed as the refuge for the mind with the belief that the merits in this life will result in the next life; and 3) The

belief in participation which relies on the participation of people from various sectors in building and gilding the Buddha statues as to build one Buddha statue, it requires a lot of money and skill of the craftsmen. The building and gilding of Buddha statue cannot be built alone, it must rely the participation of various people.

3) There are 4 aspects to the beliefs in the gilding of Buddha statues of people in Pa Maet subdistrict, Mueang Phrae district, Phrae province: 1) The belief in the goal of gilding the Buddha statues as the people believe that after the gilding, the Buddha statues will become more beautiful and valuable. It is merit-making in Buddhism and will result in having a fortune, strong health without disease or illness as well as bringing peace upon the doers; 2) The belief in the position of gilding the Buddha statues, it is found that people have 4 different kinds of belief which are (1) those who believe that the gilding of Buddha statues in different positions will benefit in having wishes come true both in this and next life, (2) those who believe that the position for gilding does not need to be identified as it is a merit-making that will bring peace upon the doers, (3) those who believe that the gilding is merely the decoration of the Buddha statues for beauty and values in Buddhist arts, and (4) those who believes that the gilding position is merely the strategy to bring about peace upon the doers and invite people to visit temples more often; 3) The belief in the process and procedures of gilding the Buddha statues, it is found to be a part of building confidence in the gilding of the Buddha statues; and 4) The belief in the benefits of gilding the Buddha statues, it is found that people believe that to gild the Buddha statues in different positions will result in a life that is happy, prosperous, healthy and without any disease or illness, including to be born in a good realm in the next life.

Keywords : Belief, Gilding of Buddha Statue

บทนำ

การปิดทองหรือการลงรักปิดทองถือเป็นพุทธศิลป์ขั้นตอนสุดท้ายของงานที่ทำให้งานชิ้นนั้นสำเร็จ โดยสมบูรณ์ งานลงรักปิดทองเริ่มมีมาแต่สมัยทวารวดี ที่พบว่ามีกรนิยมนำเอาทองมาทำเป็นเครื่องทรงเครื่องประดับ ส่วนที่เป็นโบราณสถานก็จะใช้แผ่นทองมาติดจนบางแล้วนำมาติดประดับ ดังได้พบหลักฐานที่ถ้ำเขาสูง จังหวัดราชบุรี เป็นพระพุทธรูปสมัยทวารวดีจะเห็นร่องรอยการปิดทองที่องค์และฐาน ในสมัยสุโขทัยมีหลักฐานพบว่ามีกรปิดทองบนลวดลายสลักไม้ ซึ่งมีปรากฏหลักฐานทางพุทธสถาน เจดีย์ พระพุทธรูปที่มีการปิดทองและเขียนสีที่วัดศรีชุม ชุมพระปรางค์วัดพระพายหลวงพระพุทธรชินราช นอกจากนี้บนศิลาจารึกพ่อขุน

รามคำแหงหลักที่ 1 ที่จารึกไว้ว่า “กลางเมืองสุโขทัยนี้มีวิหาร มีพระพุทธรูปทองมีพระอัฐฐารศ”¹ การปิดทองจึงเป็นงานพุทธศิลป์ที่สะท้อนให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธรูปศาสนากวีวิธีการหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปิดทองพระพุทธรูปที่ถือเป็นงานที่มีควบคุ้มกันอย่างยาวนาน

พระพุทธรูปถือเป็นรูปที่สร้างขึ้นแทนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อกราบไหว้บูชา อาจใช้การแกะสลักจากวัสดุต่าง ๆ เช่น ศิลา งาม ไม้ หรือวัสดุอื่นๆ นอกจากนี้ยังอาจใช้การปั้นหรือแต่งเดิมนั้น พุทธศาสนาไม่มีรูปเคารพแต่อย่างใด ศาสนาพราหมณ์หรือฮินดู ซึ่งมีมาก่อนศาสนาพุทธ ก็ไม่มีรูปเคารพเป็นเทวรูปเช่นกัน หลังจากพระพุทธเจ้าปรินิพพานไปแล้ว ผู้ที่เลื่อมใสในพุทธศาสนาอยากจะมีสิ่งที่จะทำให้รำลึกถึงหรือเป็นสัญลักษณ์ขององค์ศาสดา เพื่อที่จะบอกกล่าวเล่าขานเรื่องราวขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ทรงศึกษาค้นคว้าหาทางดับทุกข์ และทรงชี้แนะสอนสั่งผู้คนถึงการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุถึงความเป็นอยู่ ที่ก่อให้เกิดความผาสุกในหมู่มวลมนุษย์ในช่วงแรกนั้น ชาวพุทธก็ได้แต่นำเอาสิ่งของอันได้แก่ดิน น้ำ และกิ่งก้านใบโพธิ์ จากบริเวณสังเวชนียสถาน 4 แห่ง คือ สถานที่ประสูติ (ลุมพินีวัน), ตรัสรู้ (พุทธคยา) ปฐมเทศนา (สารนาถ) และปรินิพพาน (กุสินารา) เก็บมาไว้เป็นที่ระลึกบูชาคุณพระพุทธเจ้า (เสถียร โพธิ์นันทะ, 2544: 35) มาเป็นสิ่งที่ระลึกถึงพระพุทธเจ้า สำหรับพระพุทธรูปในยุคแรกนั้น ตามประวัติศาสตร์พระพุทธรูปศาสนานั้นกล่าวไว้ว่า ช่วงที่พระพุทธองค์เสด็จไปทรงเทศนาโปรด พระพุทธมารดาบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์นานร่วมหนึ่งพรรษา (3 เดือน) พระเจ้าปเสนทิโกศลมีความรำลึกถึงพระพุทธองค์ ด้วยมิได้ทรงเห็นเป็นเวลานาน จึงตรัสให้นายช่างทำพระพุทธรูปขึ้นด้วยไม้แก่นจันทน์แดง ประดิษฐานไว้เหนืออาสนะที่พระพุทธองค์เคยประทับ ครั้นพระพุทธองค์เสด็จกลับลงมาจากดาวดึงส์ถึงที่ประทับ ด้วยพระบรมพุทธานุภาพ บันดาลให้พระพุทธรูปแก่นจันทน์ เลื่อนหลีกจากพระพุทธรูปอาสน์ทำท่าจะอันตรายหายไป พระเจ้าปเสนทิโกศลก็เสียดาย จึงทูลขอให้พระพุทธองค์ทรงตรัสห้ามพระแก่นจันทน์ มิให้อันตรายไปไหน พระพุทธองค์สั่งให้พระเจ้าปเสนทิโกศลรักษาพระแก่นจันทน์นั้นไว้ (กลายเป็นที่มาของพระพุทธรูปปางห้ามพระแก่นจันทน์ (สุรสวัสดิ์ สุขสวัสดิ์, 2558 : 19)

สำหรับการสร้างพระพุทธรูปในล้านนานั้น ปรากฏตั้งแต่ในต้นสมัยราชวงศ์มังราย ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 19 และน่าจะลดจำนวนในการสร้างลงเมื่อประมาณพุทธศตวรรษที่ 21 เมื่อล้านนาตกเป็นเมืองขึ้นของพม่า โดยช่างต่างได้ถูกกวาดต้อนไปเมืองหงสาวดี บ้านเมืองอยู่ในสภาวะสงครามอาจเป็นปัจจัยทำให้การสร้างพระพุทธรูปสำริดนั้นค่อยลดความนิยมในที่สุด คงเหลือไว้แต่ช่างตามหัวเมืองต่างๆในหัวเมืองล้านนาเท่านั้น ที่ยังสร้างพระพุทธรูปอยู่ แต่คงจะไม่สวยเท่ากับพระพุทธรูปที่มีมาก่อนหน้านั้น พระพุทธรูปในล้านนาส่วนมากสร้างขึ้นด้วยสำริด ผู้อุปถัมภ์เป็นชนชั้นสูงที่เป็นกษัตริย์ และขุนนางเท่านั้นเพราะว่าการสร้างพระพุทธรูปด้วยโลหะนั้นจำต้องใช้กำลังทรัพย์เป็นจำนวนมาก (ทน ตนมั่น (ปริวรรต), 2514 : 21) จึงทำให้ประชาชนคนธรรมดาไม่สามารถสร้างได้ ต่อมาเมื่อล้านนาได้ตกเป็นเมืองขึ้นของพม่าการสร้างพระพุทธรูปด้วยสำริดนั้นได้ขาดหายไปอย่างเห็นได้ชัดเนื่องจากขาดผู้อุปถัมภ์ แต่ก็มียุคตามหัวเมืองต่าง ๆ แต่ไม่มากนัก ต่อมาพญาท้าวละได้ขับไล่พม่าออกจากล้านนา ได้สร้างความเป็นปึกแผ่น ความเจริญรุ่งเรืองขึ้นภายใต้กษัตริย์ราชวงศ์เจ้าเจ็ดตน พระองค์ไปกวาดต้อนผู้คนทางภาคเหนือบริเวณแถบเมืองเชียงตุง เมืองยอง เมืองเชียงแสน

มาเข้ามาอาศัยในล้านนาหรือยุคนี้เรียกว่า ยุคเก็บผักใส่ซ้าเก็บข้าใส่เมือง ในช่วงสมัยนี้ได้เริ่มมีแนวคิดในการสร้างพระพุทธรูปขึ้นมาใหม่ แต่สร้างจะด้วยวัสดุที่เป็นไม้โดยช่างพื้นบ้าน โดยมีกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆได้สร้างพระพุทธรูปไม้ได้แพร่หลายเป็นจำนวนมาก จึงทำให้ความนิยมในการสร้างพระพุทธรูปไม้มีแพร่หลายทั่วทั้งบริเวณภาคเหนือ ไม่ว่าจะเป็นแพร่ น่าน พระยา เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน และจังหวัดลำปาง อาจกล่าวได้ว่าการสร้างพระพุทธรูปไม้ในดินแดนล้านนาตั้งแต่ช่วงพุทธศตวรรษ 23 เป็นต้นมา ได้เกิดกลุ่มสกุลช่างใหม่ขึ้นซึ่งเป็นกลุ่มช่างพื้นบ้านที่เกิดขึ้นมาภายใต้การรับอิทธิพลการสร้างสรรค์ของคนกลุ่มใหม่ ซึ่งอิทธิพลเหล่านี้เองได้เข้ามาผสมผสานความเชื่อในเรื่องของอานิสงส์การสร้างพุทธรูปที่ปรากฏอยู่ในเอกสารด้านจารึกในสมัยล้านนามานานแล้ว (ศิริพงศ์ ศักดิ์สิทธิ์, 2554 : 45)

เมื่อเกิดการสร้างพระพุทธรูปขึ้นมาแล้ว สิ่งที่สำคัญที่ชาวพุทธมักจะกระทำตามมาก็คือ การปิดทองพระพุทธรูปไม้ที่ได้สร้างขึ้น ด้วยความเชื่อว่าการปิดทองพระพุทธรูปนั้น มีเป้าหมายสูงสุด คือ เพื่อเป็นพุทธานุชา เนื่องจากถือกันว่าทองคำ เป็นสิ่งที่มีค่าสูง จัดเป็นอามิสบูชาที่จะมีผลสืบเนื่องถึงการดูแลรักษา และอนุรักษ์ศิลปวัตถุที่สำคัญ คือ พระพุทธรูป จึงนิยมนำเอาทองคำแผ่นที่เรียกว่า “ทองเปลว” ซึ่งทำขึ้นจาก ทองคำ 100 เปอร์เซ็นต์มาปิดทับบนพระพุทธรูป โดยมีคติความเชื่อที่ว่าผู้ที่ได้มีโอกาส ปิดทองพระไม่ว่าจะเกิดภพชาติใดจะมีผิวพรรณผ่องใสงดงาม มีสง่าราศรี เป็นที่ถูกเนื้อต้องใจของผู้ที่พบเห็น ส่วนอานิสงส์ผลบุญที่ให้เห็นในชาตินี้ ถ้าปิดที่พระพักตร์ มีคติความเชื่อว่าจะทำให้หน้าที่การงาน ชีวิตเจริญรุ่งเรือง ปิดบริเวณพระอุทร (ท้อง) มีคติความเชื่อว่าจะอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพย์สินเงินทอง ปิดที่พระนาภี (สะดือ) มีคติความเชื่อว่าจะตลอดทั้งชีวิตจะไม่มีรู้จักคำว่าอด สมบูรณ์ไปด้วยทรัพย์สิน ปิดที่พระเศียร (หัว) มีคติความเชื่อว่าจะทำให้สติปัญญาความจำเป็นเลิศสามารถแก้ไขพันฝ่าปัญหาอุปสรรคของชีวิตได้ตลอด ปิดที่พระอุระ (หน้าอก) มีคติความเชื่อว่าจะทำให้มีความสง่าราศรีเป็นที่ถูกใจของคนทั่ว ๆ ไป ปิดที่พระหัตถ์ (มือ) ทำให้เป็นคนที่มีอำนาจบารมี และปิดที่พระบาท (เท้า) มีคติความเชื่อว่าจะสมบูรณ์ด้วยที่พักอาศัย และยวดยานพาหนะ(มรดดำ ผู้เชี่ยวชาญด้านความเชื่อ, 2563)

จากประเด็นดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาคติความเชื่อในการปิดทองพระพุทธรูปของประชาชนในตำบลป่าแมต อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยมีประเด็นในการศึกษา คือ ศึกษาประวัติความเป็นมาของการปิดทองพระพุทธรูปในพระพุทธศาสนา ความเชื่อที่มีผลต่อพฤติกรรมการปิดทองพระพุทธรูป และคุณค่าที่เกิดจากการปิดทองพระพุทธรูปที่ทำให้เกิดความเคารพศรัทธาในพระพุทธศาสนาของประชาชนในตำบลป่าแมต อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เพื่อวิเคราะห์คติความเชื่อในการปิดทองพระพุทธรูปที่มีผลต่อวิถีชีวิตของประชาชนในตำบลป่าแมต อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เป็นการสืบทอดงานพุทธศิลป์ของช่างสกุลเมืองแพร่ และเป็นการอนุรักษ์ให้อนุชนได้ศึกษาเรียนรู้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “คติความเชื่อในการปิดทองพระพุทธรูปของประชาชนในตำบลป่าแมต อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” สำหรับวัตถุประสงค์ที่ต้องการนำเสนอในบทความนี้มี 3 ข้อ คือ

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของการปิดทองพระพุทธรูปในพระพุทธศาสนา

2. เพื่อศึกษาทัศนคติความเชื่อในการปิดทองพระพุทธรูปในพระพุทธรูปศาสนา
3. เพื่อวิเคราะห์ทัศนคติความเชื่อในการปิดทองพระพุทธรูปของประชาชนในตำบลป่าแม่ต อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

วิธีดำเนินการวิจัย

1 รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “คติความเชื่อในการปิดทองพระพุทธรูปของประชาชนในตำบลป่าแม่ต อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” การศึกษาข้อมูลภาคเอกสาร (Documentary Research) จากหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคติความเชื่อในการปิดทองพระพุทธรูปของประชาชนในตำบลป่าแม่ต อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ และการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth-Interview) จากกลุ่มประชากรที่กำหนด จำนวน 20 คน

2 ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยกำหนดเลือกผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key Informants) ซึ่งมีคุณสมบัติสอดคล้องกับประเด็นสาระสำคัญของการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 20 คน โดยการใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจากบุคคลที่เกี่ยวข้องและอาศัยอยู่ในตำบลป่าแม่ต อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Selection) (พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, 2558 : 166) จำนวน 20 คน

โดยผู้วิจัยได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างสำหรับนำมาใช้ในกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) อันมีหลักเกณฑ์ประการสำคัญในการพิจารณาคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

- 1) เป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลป่าแม่ต อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
- 2) มีความเชื่อเรื่องการปิดทองพระพุทธรูป

3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “คติความเชื่อในการปิดทองพระพุทธรูปของประชาชนในตำบลป่าแม่ต อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อการวิจัย โดยแบบสัมภาษณ์ที่ใช้เป็นแบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview Form) โดยมีขั้นตอนการสร้าง และการตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้

- (1) ศึกษาหลักการและแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับคติความเชื่อในการปิดทองพระพุทธรูปของประชาชนในตำบลป่าแม่ต อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จากหนังสือ เอกสาร ตำรา บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- (2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือการวิจัย
- (3) กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(4) สร้างเครื่องมือคือแบบสัมภาษณ์เชิงลึกให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ โดยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบไปด้วยข้อมูล 3 ส่วน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 คติความเชื่อเรื่องการปิดทองพระพุทธรูปของประชาชนในตำบลป่าแมต อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในส่วนของการวิจัยเรื่อง “คติความเชื่อในการปิดทองพระพุทธรูปของประชาชนในตำบลป่าแมต อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และทำการบันทึกข้อมูลโดยการจดบันทึก มีการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. รวบรวมเอกสารจากเอกสาร ตำรา หนังสือ บทความงานวิจัย เอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคติความเชื่อในการปิดทองพระพุทธรูปของประชาชนในตำบลป่าแมต อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

2. ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์ และขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ เพื่อขอความร่วมมือไปยังกลุ่มประชากรทั้ง 20 คน เพื่อขอเข้าเก็บข้อมูลจากนั้นดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Selection) กับประชาชนในตำบลท่าสักที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับคติความเชื่อในการปิดทองพระพุทธรูปของประชาชนในตำบลป่าแมต อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำนวน 20 คน ซึ่งในการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และทำการบันทึกข้อมูลโดยการจดบันทึก

5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเรื่อง “คติความเชื่อในการปิดทองพระพุทธรูปของประชาชนในตำบลป่าแมต อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” มีขั้นตอนการวิเคราะห์ ดังนี้

(1) วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารตำราบทความ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย แล้วจึงนำเสนอผลการวิจัยเป็นเชิงพรรณนา

(2) เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาจัดกลุ่มข้อมูล (Data Grouping) ตามสาระสำคัญของประเด็นการสัมภาษณ์

(3) ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis Technique) พร้อมทั้งนำเสนอโดยวิธีการพรรณนาอ้างอิงคำพูดของบุคคล

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยนี้ได้ค้นพบประเด็นที่ต่อบัณฑิตประสงคดังนี้

การปิดทองพระพุทธรูปในพระพุทธศาสนา ไม่มีหลักฐานที่แน่ชัดว่าเริ่มมีการปิดทองพระพุทธรูปตั้งแต่ปีไหน แต่มีการกล่าวถึงอันสงส์ของการทำบุญด้วยทองที่ปรากฏในประวัติของพระมหากัจจายนะ ว่าท่านมีผิวพรรณสดใสดุจทองคำ เนื่องจากในอดีตชาติได้ทำบุญด้วยการถวายแผ่นอิฐทองคำสร้างเจดีย์ เพื่อประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุของพระกัสสปสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงทำให้ท่านมีผิวดุจทองคำ คดีเรื่องการปิดทองพระพุทธรูปเกิดขึ้นมาภายหลังจากการเกิดขึ้นของพระพุทธรูปในยุคสมัยของพระเจ้ามลิทินทร์ ที่มีการนำเอาคติการสร้างเทวรูปของชาวกรีก มาสร้างเป็นพระพุทธรูปอันเป็นตัวแทนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เรียกว่าพระพุทธรูปแบบคันธาระ สำหรับในประเทศไทยมีการค้นพบพระพุทธรูปที่มีการปิดด้วยทองคำในสมัยทวารวดี โดยมีการค้นพบพระพุทธรูปที่ถ้ำเขา จังหวัดราชบุรี มีร่องรอยในการใช้ทำคำปิดทองคำและฐานในสมัยสุโขทัยมีการค้นพบพระพุทธรูปที่ปิดทองเช่นกัน โดยมีปรากฏในหลักฐานเป็นพระพุทธรูปที่วัดศรีชุม รวมถึงหลักฐานที่จารึกไว้ในศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงว่ามีพระอัฐฐารศที่ปิดด้วยทองคำ ในสมัยอยุธยาที่เช่นกัน ในสมัยของพระเอกาทศรถก็ได้มีการจารึกว่ามีกรนำเอาแผ่นทองเปลวอย่างหนาไปปิดพระพุทธรูปราช ในสมัยรัตนโกสินทร์ก็เช่นกัน มีการนำเอาทองคำไปปิดพระพุทธรูปและเจดีย์ที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม และในปัจจุบันก็นิยมนำเอาแผ่นทองคำเปลวไปปิดพระพุทธรูปประจำวัน รวมถึงรูปหล่อพระเกจิต่าง ๆ ซึ่งแต่เดิมนั้นใช้แผ่นทองคำเปลวบริสุทธิ์ในการปิด เพื่อให้เกิดความสวยงามและมีคุณค่า ปัจจุบันได้มีการพัฒนา นำเอาแผ่นทองคำทางวิทยาศาสตร์ประยุกต์ใช้แทนแผ่นทองคำเปลว เนื่องจากมีราคาที่ถูกกว่า ในบางพื้นที่จึงนิยมนำเอาแผ่นทองคำทางวิทยาศาสตร์มาใช้ปิดพระพุทธรูป แต่ในบางพื้นที่ก็ยังคงใช้แผ่นทองคำเปลวบริสุทธิ์ในการปิดทองพระพุทธรูปอยู่เช่นเดิม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของการใช้ทองคำในงานปิดทองพระพุทธรูปนั่นเอง

คติความเชื่อในการปิดทองพระพุทธรูปในพระพุทธศาสนามี 3 คติที่สำคัญ คือ

1) คติความเชื่อเรื่องการบูชา คือ การปิดทองพระพุทธรูปถือเป็นการบูชาพระพุทธรูป โดยตรง ความเชื่อเรื่องการปิดทองพระพุทธรูปจึงมาพร้อมกับแนวคิดเรื่องการบูชาสิ่งสมควรบูชาในพระพุทธศาสนา จากความเชื่อในการตรัสรู้ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหรือที่เรียกว่า ตถาโพธิสัตถา จนเกิดเป็นแนวคิดในการสร้างพระพุทธรูปพร้อมกับการนำเอาสิ่งของที่มีค่า เช่น เงิน ทอง มาเป็นส่วนหนึ่งของการบูชา โดยการบูชาตามหลักพระพุทธศาสนานั้น ถือว่า เป็นกิจที่ดีและชอบ เพราะสามารถให้มนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติ รวมไปถึงนิพพานสมบัติ สามารถให้สำเร็จประโยชน์ในชาตินี้ ประโยชน์ในชาติหน้า และประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ทำการบูชาได้ การบูชาตามหลักพระพุทธศาสนา เช่น ดอกไม้ ธูปเทียน เป็นต้น ที่เรียกกันว่า สักการะ 2) คติความเชื่อเรื่องโลกนี้และโลก ถือเป็นคติความเชื่อที่พุทธศาสนิกชนไทยได้ให้ความสำคัญเป็นอย่างมากในการทำบุญ ด้วยความเชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด ทำให้เกิดการกระทำที่เรียกว่ากุศลหรือการทำบุญขึ้น เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจว่า หากได้สร้างกุศลหรือการทำบุญไว้ในปัจจุบันชาติก็จะส่งผลให้ไปเกิดในภพภูมิที่ดีในโลกหน้า เช่น พระมหากัจจายนะ มีผิวพรรณสดใสดุจทองคำ เนื่องจากได้ทำบุญถวายทองในอดีตชาติ ทำให้การทำบุญด้วยการปิดทองพระพุทธรูป และการถวายทองคำเพื่อเป็นพุทธบูชา นั้น ได้รับความนิยมในทุกภูมิภาค

ของไทย ถึงแม้ว่าจะเป็นการทำบุญที่มีการหวังผล หรือหวังในพลังอำนาจจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แต่ก็ถือเป็นการทำบุญอย่างหนึ่งซึ่งช่วยสร้างความมั่นใจให้แก่พุทธศาสนิกชน โดยเชื่อว่า เมื่อทำดีหรือกระทำความดีด้วยการปิดทองแล้วนั้น จะทำให้มีชีวิตที่ดีงาม ในขณะที่เดียวกันเมื่อทำบาปแล้วก็ย่อมที่ส่งผลทำให้เกิดความเศร้าหมองทั้งในโลกนี้และโลกหน้าเช่นกัน และ 3) คติความเชื่อเรื่องการมีส่วนร่วม ถือเป็นคติความเชื่อที่จะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนจากหลายภาคส่วน ที่มีได้มีเพียงเฉพาะกลุ่มช่างที่สร้างพระพุทธรูปเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นการสร้างพระพุทธรูปแบบไหนก็ตาม ทั้งพระพุทธรูปที่สร้างจากปูนปั้น พระพุทธรูปที่สร้างจากไม้ พระพุทธรูปที่สร้างจากทองสัมฤทธิ์ ล้วนแสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน เนื่องจากการสร้างพระพุทธรูปขึ้นมาหนึ่งองค์นั้นจะต้องอาศัยกำลังทรัพย์ และกำลังฝีมือของช่างเป็นสำคัญ บางคนไม่สามารถที่จะสร้างพระพุทธรูปขึ้นมาเพียงลำพังได้ หรือไม่มีทรัพย์มากพอ ก็จะอาศัยการมีส่วนร่วมในการสร้างด้วยวิธีการอื่น การสร้างพระพุทธรูปจึงถือเป็นบุญใหญ่ ที่ทุกคนต้องการมีส่วนร่วม โดยเฉพาะขั้นตอนการปิดทองพระพุทธรูป ที่ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมได้โดยง่าย แม้จะเป็นการปิดทองพระพุทธรูปเพียงแผ่นเดียวก็ถือเป็นการได้ร่วมสร้างพระพุทธรูปไว้ในพระพุทธศาสนา

คติความเชื่อในการปิดทองพระพุทธรูปของประชาชนในตำบลป่าแมต อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่มีทั้งหมด 4 ด้าน คือ 1) คติความเชื่อด้านเป้าหมายของการปิดทองพระพุทธรูป พบว่า ประชาชนในตำบลป่าแมตมีความเชื่อเรื่องเป้าหมายของการปิดทองพระพุทธรูปว่าการปิดทองพระพุทธรูปทำให้พระพุทธรูปมีความสวยงามและมีคุณค่า เป็นการทำบุญทางพระพุทธศาสนา ผลที่เกิดขึ้นจากการปิดทองพระพุทธรูปสามารถช่วยให้มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ มีโชคลาภ และทำให้เกิดความสบายใจต่อผู้ปฏิบัติ 2) คติความเชื่อด้านตำแหน่งของการปิดทองพระพุทธรูป พบว่า ประชาชนมีความเชื่อที่แตกต่างกัน 4 ลักษณะ คือ (1) กลุ่มที่เชื่อการปิดทองพระพุทธรูปตำแหน่งต่าง ๆ ตั้งแต่พระเศียร จนถึงฐานรององค์พระ มีอานิสงส์ส่งผลทำให้สิ่งที่ปรารถนาสำเร็จทั้งในโลกนี้และโลกหน้า (2) กลุ่มที่เชื่อว่าการปิดทองไม่จำเป็นต้องระบุตำแหน่งเพราะถือเป็นการทำบุญที่จะก่อให้เกิดความสบายใจสำหรับผู้ปฏิบัติ (3) กลุ่มที่เชื่อว่าการปิดทองเป็นเพียงตกแต่งพระพุทธรูปเพื่อให้เกิดความสวยงามและเกิดคุณค่าทางด้านพุทธศิลป์ และ (4) กลุ่มที่เชื่อว่าการปิดทองตำแหน่งต่างๆเป็นเพียงกุศโลบายในการสร้างความสบายใจแก่ผู้ปฏิบัติและเป็นกุศโลบายในการเชิญชวนคนเข้าวัดทางพระพุทธศาสนา 3) คติความเชื่อด้านกระบวนการขั้นตอนการปิดทองพระพุทธรูป พบว่า กระบวนการขั้นตอนในการปิดทองพระพุทธรูปนั้น เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความมั่นใจในการปิดทองพระพุทธรูป โดยเฉพาะขั้นตอนการสวดมนต์ไหว้พระ ก่อนที่ทำการปิดทอง มีการถวายธูป เทียน ดอกไม้ และในขณะที่ปิดก็อธิษฐาน จะทำให้สิ่งที่ปรารถนานั้นสำเร็จและมีความสร้างความมั่นใจมากกว่าการที่ไม่ได้สวดมนต์ไหว้ และ 4) คติความเชื่อเรื่องอานิสงส์ของการปิดทองพระพุทธรูป พบว่า ประชาชนมีความเชื่อเรื่องอานิสงส์ของการปิดทองพระพุทธรูปในแต่ละตำแหน่งว่าจะสามารถช่วยให้ชีวิตประสบแต่ความสุขความเจริญ ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ มีทรัพย์สมบัติบริบูรณ์ และส่งผลให้ได้ไปเกิดในภพภูมิที่ดีในโลกหน้า

สรุป

การปิดทองพระพุทธรูปของพระประชาชนในตำบลป่าแมต อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เป็นคติความเชื่อที่ได้รับการสืบทอดมาตั้งแต่สมัยอดีต ด้วยความเชื่อว่าเป็นการทำบุญที่มีอานิสงส์มาก ผู้ที่ได้ปิดทองพระพุทธรูปจะส่งผลทำให้เกิดความเป็นสิริมงคลต่อตนเอง ทั้งในชีวิตปัจจุบันคือ เกิดความสบายใจ เพราะถือว่าการทำบุญและสร้างบารมี ส่วนผลในอนาคตนั้น เมื่อสิ้นชีวิตไปแล้วจะทำให้ไปเกิดในภพภูมิที่ดี มีผิวพรรณที่สดใส ลักษณะความเชื่อเรื่องการปิดทองพระพุทธรูปนั้น นอกจากความเชื่อในอานิสงส์ของการปิดทองแล้วนั้น ยังเป็นการสร้างคุณค่าในด้านงานพุทธศิลป์ของไทยอีกวิธีการหนึ่ง ซึ่งจะเห็นได้ว่า การนำเอาทองคำ ที่ถือว่าเป็นสิ่งที่มีค่ามาประดับตกแต่งพระพุทธรูป ทำให้ประชาชนที่พบเห็นเกิดความเลื่อมใสศรัทธามากยิ่งขึ้น โดยถือคติว่าเมื่อเข้าไปวัดนอกจากจะไปทำบุญตักบาตรแล้วนั้น ก็ยังสามารถทำบุญด้วยการปิดแผ่นทองพระพุทธรูปได้อีกด้วย ซึ่งตามปกตินั้น จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลเกี่ยวกับคติความเชื่อเรื่องการปิดทองพระพุทธรูปของประชาชนในตำบลป่าแมต อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ พบว่า โอกาสที่ประชาชนจะทำบุญด้วยการปิดทองนั้นมีอยู่ 2 ลักษณะที่สำคัญคือ 1) โอกาสที่มีเหตุการณ์ไม่ปกติในชีวิต หรือประสบความเจ็บป่วย เกิดการสูญเสีย มีความทุกข์ใจ ไม่สบายใจ ก็มักจะถือโอกาสทำบุญด้วยการปิดทองพระพุทธรูป ด้วยความเชื่อว่าการปิดทองพระพุทธรูปนั้นจะสามารถผ่อนหนักให้เป็นเบาได้ รวมถึงสร้างความสบายใจและมั่นใจเพิ่มมากขึ้น 2) โอกาสที่ได้ไปทำบุญร่วมกับครอบครัว ซึ่งมักจะเป็นในช่วงเทศกาลวันสำคัญต่างๆ ที่มีการพาครอบครัวไปทำบุญร่วมกันโดยการปิดทองพระพุทธรูป ซึ่งจะเห็นได้จากวัดขนาดใหญ่ ที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ มักจะมีการนำเอาพระพุทธรูปออกมาให้ประชาชนได้ร่วมปิดทองอีกด้วย ดังนั้น จึงทำให้เกิดคติแนวคิดเรื่องการปิดทองของประชาชนมี 2 ลักษณะที่สำคัญคือ 1) กลุ่มที่ปิดทองพระพุทธรูปเพื่อหวังผล หรือการร้องขอให้เกิดผลด้านต่าง ๆ แก่ชีวิต การงาน โชคลาภ สุขภาพ ที่อยู่อาศัย โดยเป็นการปิดทองเพื่อหวังในพลังอำนาจของพระพุทธรูปที่จะช่วยดลบันดาลให้ตนเองประสบแต่ความเจริญในด้านต่างๆ และ 2) กลุ่มที่ปิดทองพระพุทธรูปโดยไม่ได้มีการหวังผลในด้านความศักดิ์สิทธิ์ หรือไม่ได้ร้องขอ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีอยู่ค่อนข้างน้อยในปัจจุบัน กลุ่มนี้จะกระทำโดยเน้นไปที่ตัวของธรรมะจริงๆ โดยมีคติว่า การปิดทองพระพุทธรูปนั้นเป็นการสร้างงานในด้านศิลปะ และใช้พระพุทธรูปนี้เป็นพุทธานุสสติ เพื่อให้ระลึกถึงคุณของพระพุทธเจ้า คือ พระบริสุทธิคุณ พระปัญญาธิคุณ และพระมหากรุณาธิคุณ ของพระพุทธเจ้า ในฐานะผู้ที่ค้นพบสัจธรรม แล้วนำมาสั่งสอนมนุษย์ จากลักษณะของการบูชาพระพุทธรูปด้วยการปิดทองทั้ง 2 ประเภทเบื้องต้น สะท้อนให้เห็นถึงคติความเชื่อของประชาชนในปัจจุบัน ที่มักจะยึดติดกับการร้องขอมากกว่าการใช้ปัญญาพิจารณาถึงแก่นธรรมะที่แท้จริง ที่ซ่อนอยู่ในพระพุทธรูป คติความเชื่อเรื่องการปิดทองพระพุทธรูปนี้ จึงทำให้เห็นภาพของความศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในปัจจุบัน ที่จะต้องมีการใช้ปัญญาควบคู่ไปพร้อมๆ กันด้วย หากมีแต่ศรัทธาเพียงอย่างเดียวก็ไม่อาจที่รู้และเข้าใจในธรรมะได้ ซึ่งก็จะขัดกับหลักคำสอนที่แท้จริงของพระพุทธศาสนาว่า มนุษย์ประเสริฐได้ด้วยการฝึกฝน มิได้ประเสริฐจากการดลบันดาลของสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั่นเอง

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “คติความเชื่อในการปิดทองพระพุทธรูปของประชาชนในตำบลป่าแมต อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) เนื่องจากการปิดทองพระพุทธรูปเป็นพิธีกรรมที่ประชาชนทั่วไปสามารถกระทำได้ง่าย วัดที่มีการนำพระพุทธรูปที่สำคัญออกมาให้ประชาชนได้สักการะ ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการปิดทองพระพุทธรูปอย่างถูกต้อง เพื่อเป็นการรักษาพระพุทธรูปไม่ให้เกิดความชำรุดเสียหาย

2) การปิดทองพระพุทธรูปถือเป็นการทำบุญอย่างหนึ่งในทางพระพุทธศาสนาที่สามารถดึงดูดคนเข้าวัดได้ ควรมีการส่งเสริมให้ประชาชนที่เข้ามาได้ซึมซับเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในการปิดทองไปปฏิบัติด้วย เพื่อให้เกิดความศรัทธาและปัญญาที่ถูกต้องควบคู่กันไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

1) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพระพุทธรูปที่สำคัญของแต่ละท้องถิ่น และเปิดโอกาสให้พุทธศาสนิกชนได้สักการบูชา รวมถึงจัดเป็นประเพณีประจำปีของท้องถิ่น เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์และสร้างรายได้ให้กับชุมชนต่อไป

2) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับคุณค่าและคตินิยมที่ปรากฏในพระพุทธรูปปางต่าง ๆ

3) ควรศึกษาพระพุทธรูปสำคัญ ตามแนวคิดความเชื่อ และคุณค่าที่ถูกต้องตามแนวทางพระพุทธศาสนา

บรรณานุกรม

กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม. (2550). **องค์ความรู้เรื่องงานช่างปิดทองบนพื้นเรียบ (ปิดทองทึบ)**. โครงการสร้างต้นแบบเพื่อจัดทำองค์ความรู้ด้านศิลปกรรม ความรู้ด้านการปิดทองทึบ.

ทน ตนมั่น (ปริวรรต). (2514). **ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี.

พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา. (2558). **ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์**. เชียงใหม่: บริษัท ประชากรธุรกิจ.

มดดำ ผู้เชี่ยวชาญด้านความเชื่อ. (2563). “การปิดทองพระ อานิสงส์ผลบุญให้เห็นแน่ในชาตินี้”. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 19 สิงหาคม. <https://www.horolive.com/781.html>.

ศิริพงศ์ ศักดิ์สิทธิ์. (2554). **คติการสร้างพระพุทธรูปไม้ในล้านนา. ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุรสวัสดิ์ สุขสวัสดิ์. (2558). **พระพุทธรูปล้านนากับคติพระพุทธศาสนามหายานแบบตันตระนิกายวัชรยาน**. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุวิมล ติรกานันท์. (2555). **ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เสถียร โพธิ์นันทะ. (2544). **ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสร้างสรรค์บุคส์.